

De opleidingen verloskunde van Maastricht en Amsterdam/Groningen hebben de afgelopen vier jaar intensief gewerkt aan het ontwikkelen van het onderzoeksdomein midwifery science. In dit artikel wordt de ontwikkeling op hoofdlijnen samengevat.

Midwifery science: onderzoek in een stroomversnelling

Evelien Spelten
AVAG

Marianne Nieuwenhuijze
AVM

Onderzoek binnen het midwifery science-domein is noodzakelijk voor de onderbouwing van de fysiologische verloskunde en voor de beroepsuitoefening van verloskundigen: ook de laagrisicozwangere verdient optimale zorg. Tot nu toe ontbreekt systematische en methodische onderbouwing van deze zorg door middel van onderzoek. Daarom is het van essentieel belang dat dit domein ontwikkeld wordt. Belangrijk daarbij is de combinatie die steeds gezocht wordt tussen onderzoek, onderwijs en het werkveld. Op dit moment hebben de opleidingen samen onder andere twee grote landelijke studies lopen, zijn er zo'n elf promotietrajecten gestart en zijn er vanuit de opleidingen twee leerstoelen gevestigd aan de universiteit. Tevens vormt deze ontwikkeling de opmaat voor de academisering van de opleidingen zelf. De kunst is nu om deze innovatieve ontwikkeling te bestendigen en een herkenbare positie te verkrijgen. Midwifery science moet het verschil gaan maken.

De opleidingen verloskunde hebben de afgelopen jaren serieus werk gemaakt van het inrichten van een onderzoeksdomein midwifery science. In Nederland worden verloskundigen opgeleid tot autonome medische professionals (beroepsprofiel KNOV, 2005), die daarmee ook de verantwoordelijkheid dragen voor de ontwikkeling van hun eigen professionaliteit. Dit is in de huidige tijd niet meer los te zien van evidence based handelen en van het ontwikkelen van de eigen body of knowledge. Continue kennisontwikkeling is daarmee een noodzaak en zo is het gedachtegoed midwifery science ontstaan. De letterlijke betekenis van midwifery is 'with women', bij de vrouw zijn. De naam midwifery science geeft het

Kernelementen van het domein midwifery science

- ▶ Focus ligt op de fysiologische voortplanting van de mens en de factoren die daarop van invloed zijn.
- ▶ De fysiologische voortplanting is een dynamisch en complex transitieproces waarbij verstoringen kunnen leiden tot een cascade van gebeurtenissen.
- ▶ Het verloop van dit proces wordt beïnvloed door factoren bij vrouw en kind, maar kent ook een sterke interactie met de omgeving.
- ▶ Het onderzoeksdomein midwifery science beoogt te komen tot fundamentele en toepasbare kennis over de dynamiek van de voortplanting, bij te dragen aan de gezondheid van moeder en kind en hun directe omgeving, in een multidisciplinaire context.
- ▶ Gezondheid wordt hierbij gedefinieerd als '... een toestand van compleet fysiek, mentaal en sociaal welbevinden ...' (WHO 1946).

domein aan waarbij de zorg voor gezonde zwangere vrouwen bekeken wordt vanuit een multidisciplinaire benadering met diverse invalshoeken. De nadruk ligt op wetenschap en onderzoek.

Het verder ontwikkelen van midwifery science onderbouwt de beroepsuitoefening van verloskundigen als

Vakgroep Midwifery science

De Academie Verloskunde Maastricht heeft een multidisciplinair team van junior en senior onderzoekers samengesteld. Deze vakgroep werkt samen met enkele lectoraten van Hogeschool Zuyd en diverse vakgroepen van de Universiteit Maastricht. De benoeming van een eigen hoogleraar midwifery science, professor dr. Raymond de Vries, zal verdere body en daadkracht geven aan de afdeling. De vakgroep heeft in september 2010 een grote onderzoekssubsidie toegewezen gekregen.

Onderzoeksprojecten

In 2009 is de AVM gestart met het Verloskundige Casusregistratie Systeem (VeCaS). In het kader van de VeCaS worden van een aantal verloskundigen praktijken anonieme cliëntgegevens onttrokken over het totale verloop van de zwangerschap, baring en het kraambed. Deze data maken het mogelijk de fysiologische verloskunde te beschrijven en te analyseren op uitkomsten. Daarnaast heeft de vakgroep een aantal promotietrajecten op het gebied van obesitas en keuzeprocessen van zwangere vrouwen.

Promovendi

Op het moment lopen er vanuit de AVM vier promotietrajecten. Voor twee nieuwe trajecten is recent een grote subsidie vanuit RAAK PRO¹ toegekend.

autonome medische professionals. Bovendien genereert het onderzoeksgegevens voor goede kwaliteit van zorg voor moeder en kind, samenwerking tussen professionals en kosteneffectiviteit.

Sinds 2008 zijn de opleidingen ook officieel gepositieerd in het hoger onderwijs, waardoor ook de inrichting van een onderzoeksdomein bij de opleidingen vanzelfsprekend werd. Het is een jong onderzoeksgebied, niet alleen qua inhoud maar ook wat betreft het kader om onderzoek te doen: er zijn nog weinig verloskundigen die in staat zijn om wetenschappelijk onderzoek te doen en dit als een serieuze carrièreoptie kunnen realiseren.

Ontstaansgeschiedenis

De ontwikkeling van het onderzoeksdomein midwifery science is niet langzaam en organisch verlopen. In de afgelopen vijf jaar is een vliegende start gemaakt met het inrichten van een eigen onderzoeksomgeving. Tot dan toe vond er nagenoeg geen onderzoek plaats dat

gericht was op de fysiologische verloskunde. De onderzoekstraditie was vooral gericht op tweede- en derdelijnszorg, onder vrouwen met een verhoogd risico op complicaties. Wetenschappelijke onderbouwing van de normale fysiologische zwangerschap en baring is erg beperkt en is van toenemend belang voor het gezamenlijk ontwikkelen van richtlijnen in het verloskundig netwerk.

Redenen voor de belangenorganisatie van verloskundigen – de Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen – om het stimuleren van een eigen wetenschappelijke ontwikkeling duidelijker op de agenda te plaatsen.

Tegelijkertijd kwam vanuit de overheid de opdracht aan de opleidingen tot verloskundigen om de overstap van VWS naar OC&W te realiseren. Deze overstap is door de Academie Verloskunde Amsterdam en Groningen en de Academie Verloskunde Maastricht aangegrepen om aansluiting te zoeken bij zowel een hogeschool als een universitair medisch centrum. Tevens is het een prikkel geweest om het onderzoek duidelijk herkenbaar te positioneren in de onderwijsinstelling. De laatste tien jaar was het evidence based werken al geïntegreerd in de opleiding. De integratie van EBM in het onderwijs onderstreept de noodzaak om die evidence ook beschikbaar te hebben.

Er is substantiële financiële ruimte gemaakt in het budget van de opleidingen om hier concreet uitvoering aan te geven. Twee doelen worden onderscheiden: het zelf doen van wetenschappelijk onderzoek en daarmee de ontwikkeling van een eigen wetenschapsdomein en, minstens zo belangrijk, het scholen van (verloskundig) onderzoekers. Nederland telt weinig gepromoveerde verloskundigen. En van die verloskundigen zijn er maar een paar daadwerkelijk actief in een academische onderzoekssetting.

Terwijl het belang van multidisciplinair onderzoek duidelijk is, is voor de ontwikkeling van een onderzoeksdomein kritische massa aan domeineigen onderzoekers van wezenlijk belang om de fysiologische invalshoek te blijven bewaken.

Huidige situatie

Het onderzoek is gebaseerd op een projectorganisatie. In de kaders staat een beschrijving van de actuele situatie bij de Academie Verloskunde Maastricht en Academie Verloskunde Amsterdam en Groningen. De onderzoeksgroepen zijn grotendeels zelf verantwoordelijk voor de projecten die ze uitvoeren. Het is onze ambitie om door middel van publicaties, het produceren van proefschriften en het verwerven van onderzoeksgeld een internationale speler te worden op het onderzoeksgebied van de midwifery science en obstetrics. In de toekomst zou dit zich moeten ontwikkelen tot academische werkplaatsen, met kruisbestuiving tussen onderzoek, onderwijs en de zorg.

Sterk	Zwak
<ul style="list-style-type: none"> • Startfinanciering voor onderzoek • Snelle groei promovendi • Vestiging leerstoelen • Multidisciplinair werken 	<ul style="list-style-type: none"> • Pril begin • Weinig gepromoveerde verloskundigen • Onvoldoende interne financiering voor de langere termijn
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> • Internationale samenwerking • Verloskunde staat in de kijker • Interesse vanuit beleid en politiek • Toename van interesse in volksgezondheid en rol eerste lijn hierbij 	<ul style="list-style-type: none"> • Weinig geld van overheid • Afwachtende houding werkveld • Er zijn andere spelers in het veld • Te sterke focus op rol bij de bevalling • Verloskunde synoniem zien met de thuisbevalling

TABEL 1 Kritische analyse ontwikkeling midwifery science

Kritische analyse

Welke factoren zijn bevorderlijk geweest voor de ontwikkeling van het onderzoeksdomein en zijn gunstig voor verdere uitbouw in de toekomst? En waar liggen risico's en zijn de opleidingen valkuilen tegengekomen?

Zonder een uitgebreide SWOT-analyse te willen pretenderen, wordt hier ingegaan op een aantal sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen voor het verder ontwikkelen van het domein midwifery science. De belangrijkste elementen staan samengevat in tabel 1.

Sterk

Door interne startfinanciering kon begonnen worden met het daadwerkelijk uitvoeren van onderzoek. Naast onderbouwing voor het vak geeft het onderzoek ook ruimte voor het ontwikkelen van promotietrajecten. Door beide effecten kon interesse worden gewekt en aansluiting worden gevonden bij universitaire onderzoeksinstellingen. Het gestarte onderzoekskader functioneerde als een soort 'bruidsschat'. Een levensvatbaar onderzoeksdomein faciliteerde onderhandelingen met universiteiten over het instellen van een leerstoel midwifery science.

Minstens zo belangrijk zijn de kansen die deze ontwikkelingen boden voor het aangaan van multidisciplinaire samenwerking. Dit vergroot de kans op het doen van onderzoek en geeft een boost aan de ontwikkeling van het onderzoeksdomein op zich. Midwifery science wordt zo een zichtbare en interessante onderzoekspartner.

Zwak

Alle begin is moeilijk of in elk geval moeizaam, zo laten de zwakke kanten van deze ontwikkeling zich samenvatten. Midwifery-onderzoek is nodig omdat er nog zo weinig evidence is. Dat is meteen een zwak punt. Er moet nog veel onderzoek gedaan worden voordat we een speler van formaat zijn.

In Nederland zijn er nu nog maar elf gepromoveerde verloskundigen, die vaak niet eens als onderzoeker werkzaam

Afdeling midwifery science

De Academie Verloskunde Amsterdam/Groningen is voor het ontwikkelen van het wetenschapsdomein een samenwerkingsverband aangegaan met VUmc en INHolland. Dit heeft geresulteerd in het oprichten van de afdeling midwifery science bij VUmc. De afdeling wordt geleid door de kersverse hoogleraar midwifery science, professor dr. Eileen Hutton, in samenwerking met een aantal (senior) onderzoekers. Een van de senior onderzoekers, Ank de Jonge, heeft in juni 2010 een prestigieuze VENI-subsidie² toegekend gekregen.

Deliver studie

Voorafgaand aan het oprichten van de afdeling is de AVAG gestart met de Deliver-studie (acroniem voor Data EersteLijnse VERloskunde), een landelijke beschrijvende studie naar het functioneren van de eerstelijns verloskunde. Deliver beoogt met dit onderzoek een alomvattend beeld te krijgen van organisatie, kwaliteit en toegankelijkheid van zorg. Een jaar lang wordt er data verzameld bij cliënten en medewerkers van twintig verloskundige praktijken, die een afspiegeling zijn van alle verloskundige praktijken in Nederland. Deze studie wordt uitgevoerd door AVAG in samenwerking met onderzoeksinstituut EMGO+ van VUmc en het NIVEL onderzoeksinstituut.

Promovendi

Het Deliver-onderzoek heeft tot nu toe zeven promotietrajecten opgeleverd. Voor vier additionele trajecten wordt nog aanvullende financiering gezocht. Daarnaast is de afdeling inmiddels bij nog een aantal andere promotietrajecten betrokken.

zijn. Dit is ook niet bevorderlijk voor het ontwikkelen van een onderzoeksdomein gericht op de verloskunde. Je wilt immers ‘van, voor en vooral door verloskundigen’ verder. Verloskundigen doordringen van het belang van een echte carrière in onderzoek (en niet als een hobby erbij) wordt een van de schone taken in de directe toekomst. En tot slot speelt geld natuurlijk een rol. De startfinanciering is mooi, maar garandeert geen continuïteit. In de reguliere onderzoeksfinancieringen is tot nu toe erg weinig aandacht voor onderzoek in dit domein. Als dat niet gaat veranderen, wordt het moeilijk om de ingezette weg voort te zetten. Wij gaan er vanuit dat de resultaten van het huidige onderzoek, aanleiding zullen zijn voor verdere financiering.

Kansen

Momenteel bestaat er binnen Nederland een grote belangstelling voor de verloskunde. De overheid wil de eerstelijnszorg versterken. Zowel vanuit kosteneffectiviteit als vanuit preventie is midwifery daarbij een interessant terrein. De zorg aan zwangeren in de eerste lijn biedt ruime mogelijkheden voor bevordering van de volksgezondheid, waarmee gezondheidswinst voor de huidige en toekomstige generatie bereikt kan worden. Niet voor niets stelt de stuurgroep Zwangerschap en Geboorte in haar rapport aan de minister van VWS dat ‘gezond ouder worden, begint in de baarmoeder’ (Goed begin, 2009). In het verlengde hiervan krijgen potentiële samenwerkingspartners, zoals de GGD, oog voor wat het midwifery-domein te bieden heeft. Maar ook binnen de verloskunde is het domein volop in ontwikkeling, onder meer op het gebied van screening en technologie. Dit maakt onderzoek noodzakelijk dat uitwijst welke interventies en zorginnovaties daadwerkelijk effectief en zinvol zijn, ook voor laagrisicozwangeren.

Daarnaast is Nederland internationaal een aantrekkelijke partner voor onderzoek binnen het midwifery-domein: nergens ter wereld is zo’n duidelijk af te bakenen fysiologische populatie te onderscheiden.

Bedreigingen

Onderzoeksfinanciering is beperkt. Voor een domein met een nog jonge onderzoekstraditie is dit een potentieel struikelblok voor verdere ontwikkeling. Daarbij komt dat midwifery science niet de enige speler is in dit veld. De uitdaging is jezelf te profileren door het aanbieden van iets unieks, daarbij samenwerking te zoeken en een eigen bijdrage te leveren aan het gezamenlijke doel. Het is belangrijk los te komen van het imago dat eerstelijns verloskunde synoniem is met thuisbevalling. Dit beeld doet geen recht aan de uitgebreide zorg die geboden wordt aan de cliënt voor, tijdens en na de bevalling.

Om tot werkelijke dynamiek te komen, is het noodzakelijk om de aarzelende houding van de beroepsgroep als geheel te overwinnen.

De verloskundige van de toekomst is wetenschappelijk opgeleid

De ambitie van de opleidingen verloskunde van Maastricht en Amsterdam/Groningen en ook van de beroepsvereniging KNOV is de transitie van de gehele opleiding naar universitair niveau. Dit is noodzakelijk om het academisch werken eigen te maken, onderzoeksresultaten naar richtlijnen te kunnen vertalen, innovatief te blijven en beter samen te werken in het beroepenveld. Het opleiden van de verloskunde van de toekomst op universitair niveau levert een essentiële bijdrage aan het garanderen van zorg aan moeder en kind, met optimale uitkomsten en adequate interventies waarbij over- en onderbehandeling wordt voorkomen. De, in de toekomst academisch geschoolde, verloskundige weet hoe te functioneren in een netwerk van zorg waarin de cliënt centraal staat en continuïteit voorop staat. De ontwikkeling van een eigen wetenschapsdomein is hiervoor een noodzakelijke voorwaarde. De in dit artikel beschreven realisatie van het onderzoeksdomein maakt dat elke verloskundige een actieve bijdrage gaat leveren aan het verder ontwikkelen van het jonge vakgebied midwifery science.

Dr. Evelien Spelten

is verbonden aan de AVAG; Evelien.Spelten@INHOLLAND.nl.

Marianne Nieuwenhuijze RM MPH

is verbonden aan de AVM.

Noten

1. RAAK staat voor: Regionale Aandacht en Actie voor Kenniscirculatie en is een regeling vanuit het ministerie van OCW.
2. De VENI-subsidie van het ministerie van OCW, KNAW, VSNU en NWO is bestemd voor pas gepromoveerde, excellente onderzoekers die aan het begin van hun carrière staan. De wetenschappers behoren tot de beste tien à twintig procent van hun onderzoeksveld. De subsidie biedt hen de mogelijkheid om deels ook in het buitenland onderzoek uit te voeren.

Literatuur

- KNOV (2005), Beroepsprofiel van de verloskundige, Bilthoven: KNOV.
- Preamble to the Constitution of the World Health Organization as adopted by the International Health Conference, New York, 19-22 June, 1946; signed on 22 July 1946 by the representatives of 61 States (Official Records of the World Health Organization, no. 2, p. 100) and entered into force on 7 April 1948.
- Stuurgroep zwangerschap en geboorte (2009), Een goed begin. Veilige zorg rond zwangerschap en geboorte, Utrecht.